Elintarviketeollisuusliitto

Maatalouden kannattavuuskriisi

Eduskunnan maa- ja
metsätalousvaliokunnan kuuleminen
25.2.2022

Elintarviketeollisuus kantaa huolta alkutuotannon tilasta

- Suomalainen elintarviketeollisuus ja alkutuotanto ovat aina olleet syvästi kytköksissä toisiinsa. Ilman toimivaa alkutuotantoa myös elintarviketeollisuuden toimintaedellytykset heikkenevät.

- Kustannus- ja kannattavuuskriisiin kietoutuu lukuisia tekijöitä. Osaan niistä elintarviketeollisuusyritykset voivat omalla toiminnallaan vaikuttaa ja osaa on ratkottava pitkäjänteisen ruokapolitiikan avulla.

- Suomalaiseen elintarvikeketjuun on saatava virtaamaan enemmän rahaa, jotta elintarvikeketjun osa-puolet alkutuotantoa myöten pystyisivät parantamaan kannattavuuttaan. Jo kaksi vuotta kestänyt koronakriisi on heikentänyt suomalaisen elintarvikeketjun kykyä tuottaa arvoa ja vähentänyt ketjuun virtaavan rahan määrää.

- Kulutusrakenteesta johtuen arvoa luodaan nykyisin ruokaketjussa yhä enemmän muissa ketjun osissa kuin raaka-aineiden tuotannossa ja alkutuotannossa. Tämän vuoksi maataloustuotannon kannattavuuden parantumisen kannalta oleellista on, että elintarviketeollisuuden kannattavuuden kohentamiseen kiinnitetään myös huomiota

Elintarviketeollisuuden panosten hinnat ovat jo yli vuoden nousseet nopeammin kuin tuotosten

Elintarviketeollisuuden tuottaja- ja panoshintaindeksi

Indeksi, 2015=100

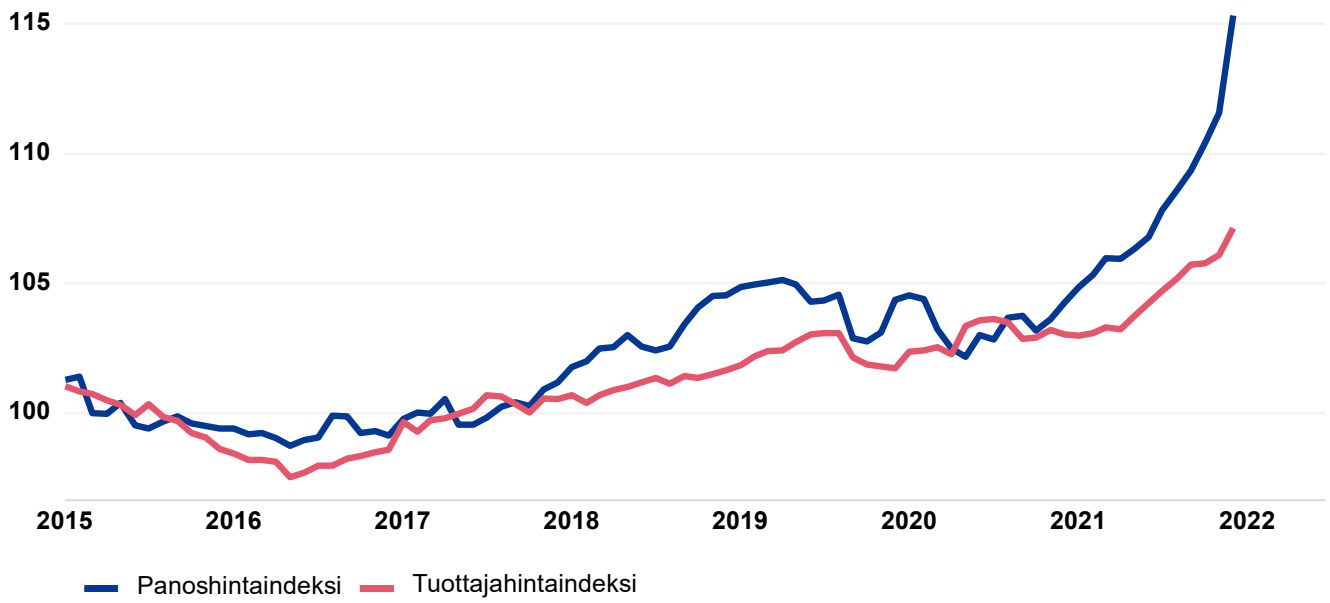

Lähde: Tilastokeskus ja Robonomist

Elintarviketeollisuuden yritykset maksavat keskimäärin tuotantopanoksistaan enemmän kuin mitä ne saavat elintarviketeollisuuden tuottajahinnoissa markkinoilta takaisin

Poikkeuksellisen suuren ja pitkään jatkuneen kustannustason nousun vuoksi myös elintarviketeollisuuden keskimääräinen kannattavuus on laskusuunnassa.

Panosten hinnat nousseet laaja-alaisesti

Elintarviketeollisuuden panoshintaindeksin osatekijät hyödykeluokittain

Vuosimuutos (%) ja vaikutus vuosimuutokseen (%-yks.)

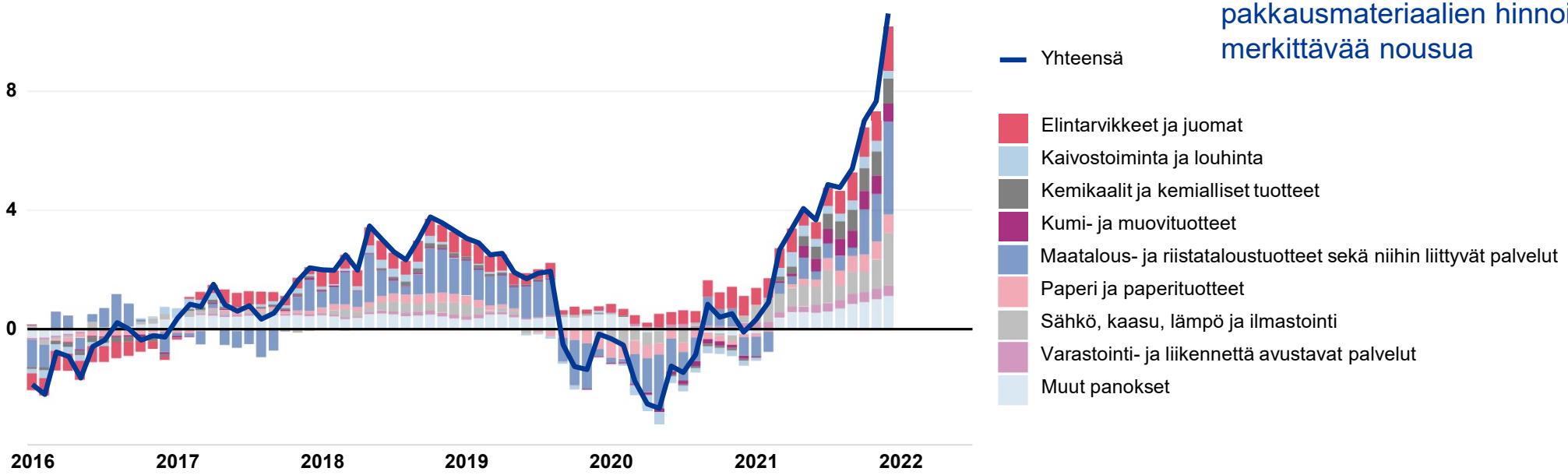

Lähde: Tilastokeskus ja Robonomist

Maatalousraaka-aineiden, elintarviketeollisuudelta ostettavien välituotteiden, energian ja pakkausmateriaalien hinnoissa merkittävää nousua

Etsittäessä keinoja kannattavuuskriisiin on huomioitava

- **Koko elintarvikeketju ja kaikki siinä olevat sopimussuhteet** - Elintarviketeollisuus tekee sopimuksia paitsi alkutuotannon ja päivittäistavarakaupan, myös lukuisten muiden toimijoiden kanssa. Näitä ovat mm. muut elintarvikeyritykset, muut panostoimittajat, food service -sektorin yksityiset ja julkiset toimijat sekä vienti- ja tuontisopimukset. Elintarviketeollisuusyritysten asiakaskanavien ja asiakkaiden lukumäärä vaihtelee riippuen sen toimialasta sekä liikevaihdosta. Sopimussuhteita on kymmeniä, suurimmilla yrityksillä satoja.

- **Ruuan hinnan muodostuminen ja kilpailun merkittävä rooli ruuan hinnan määräytymisessä**. Myös ketjun eri toimijoilla on erilaiset kustannusrakenteet.

- **Tarkoituksenmukaiset ratkaisukeinot** - keinoilla ei saa heikentää sopimusvapautta, sisämarkkinoiden toimintaa, suomalaisen elintarvikeketjun kansainvälistä kilpailukykyä tai ruokaturvaa. Keinojen on oltava myös kilpailuneutraaleja ja sovellettavissa kaikkiin sopimussuhteisiin.

- **EU:n Green Deal –ohjelma, jonka toimeenpano tuo mukanaan koko elintarvikeketjulle runsaasti uusia ulkoiskustannuksia,** jotka tulevat vaikuttamaan koko elintarvikealan kannattavuuteen.

Kaupan valikoimajaksoihin joustavuutta, tarvetta sääntelyyn ei ole

- **Pitkillä valikoima- ja hinnoittelujaksoilla on sekä hyviä että huonoja puolia.**
  - Pitkät valikoimajaksot luovat ennustettavuutta ja vakautta alkutuotantoon ja teollisuuteen. Myös kuluttajahinnat pysyvät pitkien valikoimajaksojen ansiosta vakaampina kuin EU:ssa keskimäärin
  - Yrityksille, joiden kustannuselementit ovat kytköksissä globaaleihin maailmanmarkkinahintoihin ja herkkiä hintavaihtelulle sekä yrityksille, joiden tuotteet ovat sesonki- tai satokausituotteita on tärkeää mahdollisuus toimia lyhyemmissä valikoima- ja hinnoittelujaksoissa.

- **Kauppaketjujen tulisi lyhentää tarjouspyyntöaikojaan ja kertoa valikoimapäätökset nykyistä aikaisemmin**. Lyhyemmät tarjouspyyntöajat antavat suuremman hinnoitteluvapauden ja mahdollisuuden reagoida kustannusmuutoksiin nopeammin. Hyvissä ajoin annetut valikoimavahvistukset tuovat mm. tehokkuutta koko toimitusketjuun ja parantavat toimitusvarmuutta.

- **Valikoimajaksojen sääntelylle ei ole tarvetta**, koska kaikille yrityksille ja tuoteryhmille toimivaa ratkaisumallia ei pystytä luomaan. Yhtenäistetyt valikoimajaksot voivat myös osoittautua kilpailulain kannalta ongelmallisiksi.

Indeksien käyttäminen hintamuutosten perustelussa

- Kustannuskriisin yhteydessä on keskusteltu erilaisten kustannusindeksien käytöstä hintamuutosten mahdollistamiseksi. **ETL suhtautuu neutraalisti erilaisten indikaattoreiden ja hintavaihteluilta suojautumisen mekanismien kehittämiseen**.

- Viime vuosina indikaattoreille tai muille suojausmekanismeille ei ole ollut tarvetta inflaation ollessa lähes olematon. Tulevina vuosina inflaatio voi kiihtyä, minkä vuoksi hintaheilahteluille herkillä aloilla indikaattorit voivat olla tarpeen. **Hintojen on kuitenkin voitava liikkua sekä ylös että alas päin, jotta mekanismi ei aiheuta kilpailukykyhaittaa**.

- **Mikäli indikaattoreita otetaan käyttöön, niitä tulee olla useita, jotta ne soveltuvat eri panosten hintojen tarkasteluun**. Indeksien on oltava objektiivisia ja toimijoiden on saatava itse valita, mitä indikaattoreita he haluavat käyttää. On myös tärkeää kouluttaa asianosaiset hyödyntämään indikaattoreita osana sopimuksiaan.

Elintarviketeollisuusliitto

Kiitos mielenkiinnosta

Heli Tammivuori
heli.tammivuori@etl.fi
Twitter:@tammiheli

Lisämateriaali

Elintarviketeollisuudessa toimii 1 774 yritystä

* Valmisruuat, lastenruuat, dieettivalmisteet, kahvi, tee, mausteet, sokeri ja makeiset
Lähde: Tilastokeskus. Päivitetty: 1.12.2021

- Valtaosa yrityksistä on pk-yrityksiä, jotka ostavat pääosin raaka-aineensa muilta elintarviketeollisuusyrityksiltä

Elintarvikkeiden kuluttajahintojen kehitys

Kuluttajahintaindeksi ja elintarvikkeiden kuluttajahinnat

Indeksi, 2005 = 100

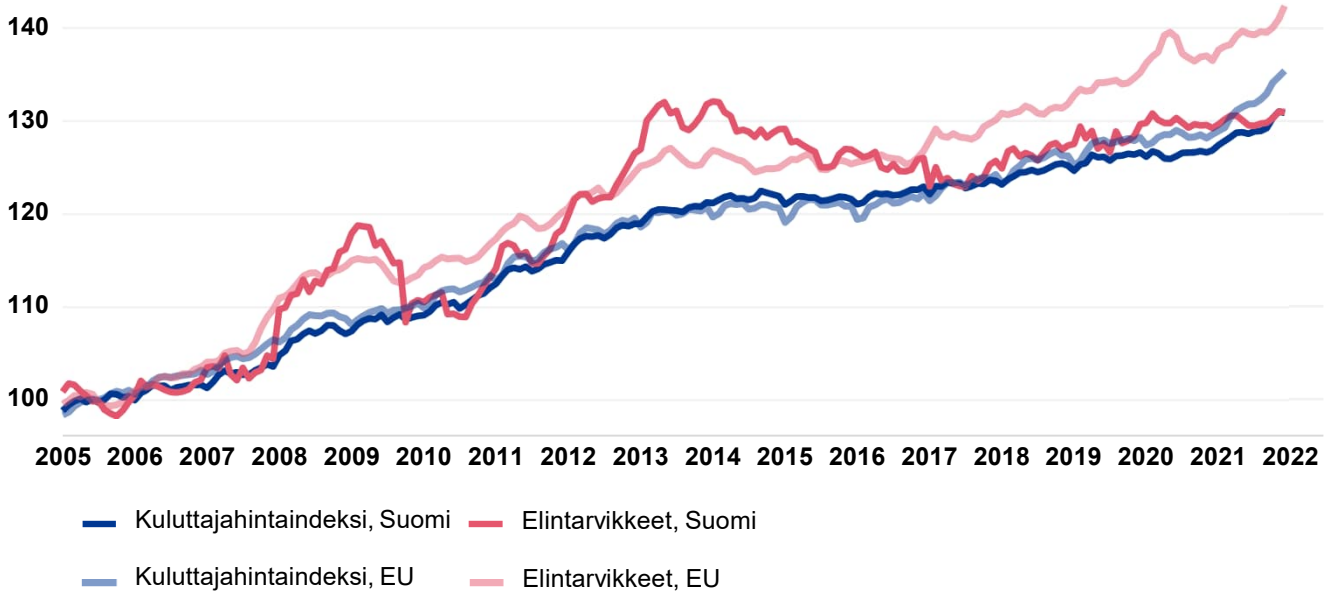

Lähde: Eurostat. Päivitetty: 2.2.2022.

- Yleinen kuluttajahintojen kehitys on vuodesta 2019 lähtien ollut EU:ssa suurempaa kuin Suomessa
- Elintarvikkeiden hinnat ovat kehittyneet maltillisemmin Suomessa kuin EU:ssa yleisesti vuodesta 2017 alkaen

Elintarviketeollisuuden ja maatalouden tuottajahintojen kehitys

Elintarviketeollisuuden ja maatalouden tuottajahintaindeksit

Indeksi, 2015 = 100

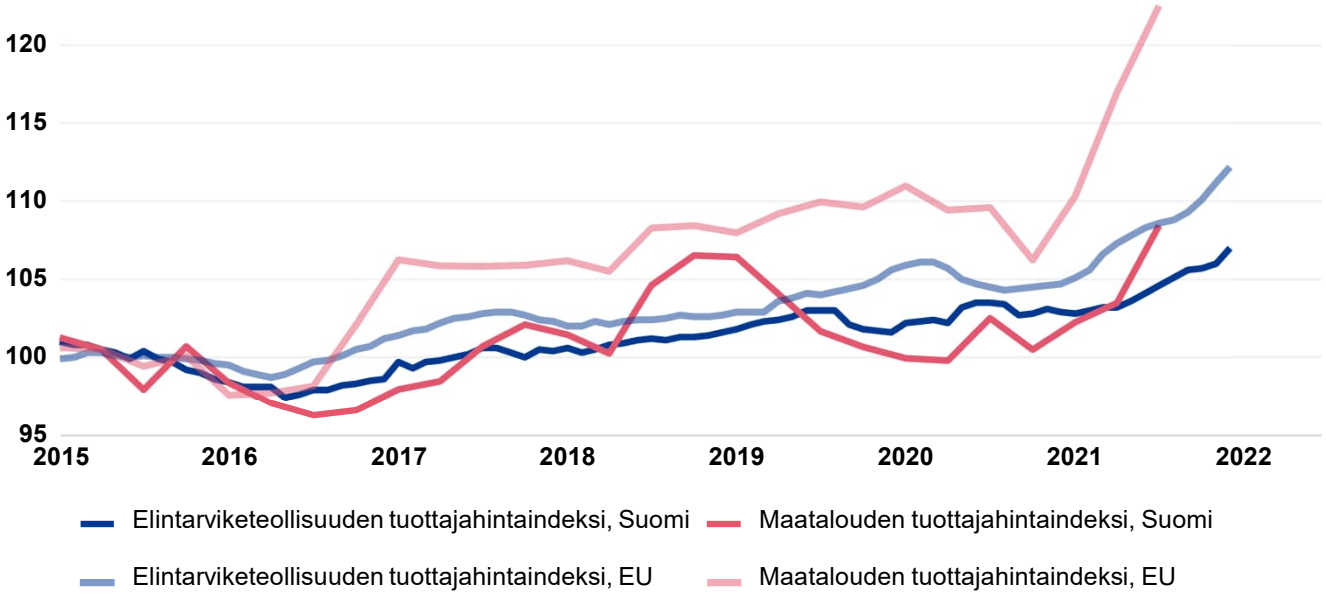

Lähde: Eurostat. Päivitetty: 15.2.2022.

- Sekä maatalouden että elintarviketeollisuuden tuottajahintojen vaihtelu on ollut EU:ssa suurempaa kuin Suomessa